

Stefan Sacha

RYNEK MIAST KONGRESOWYCH (NA PRZYKŁADZIE WIEDNIA)

Abstract: Congress or conference tourism is included into the concept of business tourism and, as such, it constitutes a separate and important segment of tourism. The destinations are most often large cities and metropolises, as well as holiday resorts and health resorts of particular touristic value. This article is an attempt at characterising the market of congress destinations on the example of Vienna, one of the most popular international congress destinations in the world.

Key words: business tourism, business meeting industry, congress centre, international tourist organisations, tourist market

W niniejszym artykule zostaną podjęte rozważania na temat tego, czym są podróże biznesowe, jakie mają cechy, które pozwalają im zachować pewien stopień odporności na okresowe wahania koniunktury gospodarczej. Podróże biznesowe znacznie się bowiem różnią od typowych podróży turystycznych. Turystyka biznesowa posiada inne uwarunkowania socjoekonomiczne, niż np. turystyka krajoznawcza czy kwalifikowana. Koszty ponoszone przez konsumenta na rzecz turystyki biznesowej nie odgrywają tak dużego znaczenia, jak dla pozostałych rodzajów turystyki. Dzieje się tak dlatego, że podróże biznesowe w dużym stopniu są sponsorowane przez pracodawcę. Mniejsze znaczenie ma również w tym

przypadku czas wolny – są realizowane (w większości) w godzinach i dniach pracy ich uczestników. Podróże podejmowane w interesach wykazują też kilka dalszych cech, które wyróżniają je od pozostałych rodzajów podróży turystycznych. Przykładowo są mniej uzależnione od pory roku, wysokości dochodów ich uczestników, wyróżnia je inny motyw i cel podróży, sposób akwizycji i pozyskiwania klientów, jak również jakość i zakres oczekiwanych usług.

Podróże biznesowe mogą budzić wątpliwość, czy osoba podróżująca w celach związanych z własną aktywnością zawodową powinna być nazywana turystą. Wątpliwości te rozwiewa definicja turysty, sformułowana przez UNWTO (World Travel Organization), według której osoby podróżujące w celach zawodowych również można określać mianem turystów jeśli spełniają podstawowy warunek – przebywają poza miejscem stałego pobytu przynajmniej jedną noc. Warto przy okazji dodać, że podróże biznesowe trwające kilka godzin, odpowiadają pojęciowo terminowi „odwiedzający jednodniowy”, co koresponduje z terminologią przyjętą przez UNWTO, która dzieli wszystkich podróżnych na turystów i odwiedzających jednodniowych (Davidson et al. 2003).

Turystyka biznesowa określana jest także terminami: podróże służbowe, przemysł MICE (Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions) lub przemysł spotkań, chociaż traktowanie tych terminów jako synonimy nie jest całkowicie słuszne. Najszerze znaczenie ma termin podróże służbowe, albowiem oznacza wszystkie podróże, których cele są związane z pracą bądź interesami podróżującego. Mogą to być podróże związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, wykonywaniem pracy, mające pomóc zatrudnionemu wykonywać swoją funkcję bardziej efektywnie, mogą być również nagrodą od pracodawcy za dobrze wykonane zadania (Davidson et al. 2003).

Pojęcia podróże służbowe i turystyka biznesowa, obejmują różne kategorie podróży i imprez biznesowych, zarówno połączonych z noclegiem, jak i bez nocowania w odwiedzanej miejscowości. Obejmują one, między innymi:

- konferencje i spotkania o zasięgu lokalnym lub regionalnym,
- międzynarodowe kongresy i konwencje,
- szkolenia,
- targi i wystawy,
- podróże motywacyjne,
- imprezy promocyjne,
- wymianę wykładowców i studentów,
- indywidualne podróże służbowe,
- krótkookresowe migracje do pracy,
- podróże służbowe osób reprezentujących państwo (np. dyplomatów)¹.

Wyczerpujący opis i klasyfikację podróży służbowych zawierają zalecenia WTO sformułowane na użytek statystyki turystyki. Według WTO, podróże w sprawach zawodowych i interesach obejmują:

¹ J. Swarbrook, S. Horner, *Business Travel and Tourism*, Oxford 2001.

- instalację urządzeń,
- wizytacje,
- podróże handlowe do innych przedsiębiorstw,
- uczestnictwo w spotkaniach, konferencjach, kongresach, targach i wystawach,
- wycieczki będące formą motywacji pracowników,
- wygłaszanie wykładów i występy na koncertach,
- zawieranie kontraktów,
- podróże związane z zawodowym uprawianiem sportu,
- misje rządowe, włączając w to personel dyplomatyczny, wojskowy i członków organizacji międzynarodowych,
- płatne studia, kształcenie i badania naukowe, kursy językowe i inne rodzaje kształcenia specjalistycznego, związane z interesami lub zawodem osoby podróżującej².

Za najważniejsze formy turystyki biznesowej uważa się:

- indywidualne podróże służbowe,
- spotkania,
- wystawy i targi,
- podróże motywacyjne,
- turystykę korporacyjną³.

Indywidualne podróże służbowe dotyczą osób podróżujących ze względu na wykonywany zawód, czyli np. polityków, dziennikarzy, artystów, a także pracowników firm z sektorów ochrony zdrowia, finansów, nieruchomości, bankowości i innych, oraz różnego rodzaju instytucji, które nawiązują kontakty zawodowe, odbywają spotkania i podpisują kontrakty. Podróże służbowe zazwyczaj dotyczą pojedynczych osób i nie dają możliwości uczestnikowi wpływu na wybór miejsca, do którego się udaje.

Spotkania – zazwyczaj są organizowane przez firmy i stowarzyszenia w celu uzyskania komunikacji między pracownikami, udziałowcami, członkami i klientami. Zalicza się do tej grupy konferencje, seminaria szkoleniowe, doroczne walne zgromadzenia, a także wprowadzanie na rynek nowych produktów.

Wystawy – obejmują imprezy konsumenckie oraz targi branżowe organizowane w celu przedstawienia produktów poszczególnych przedsiębiorstw. Są miejscem spotkań wystawców, producentów (towarów i usług), przedstawicieli różnego rodzaju organizacji, odwiedzających i mediów. Organizuje się je regularnie, corocznie lub co kilka lat, w tym samym miejscu.

Podróże motywacyjne – mają zazwyczaj ekskluzywny charakter, są to podróże do bardzo atrakcyjnych miejsc, finansowane przez pracodawcę w ramach nagrody za pracę na rzecz przedsiębiorstwa.

² UKFiT, *Terminologia turystyczna. Zalecenia WTO*, Warszawa 1995.

³ R. Davidson, B. Cope, *Turystyka biznesowa*, Warszawa 2003, s. 3.

Turystyka korporacyjna – organizowana jest przez firmy, które chcąc poprawić swój wizerunek bądź zbudować relacje z tzw. VIP-ami, sponsorują swoim klientom bądź potencjalnym klientom luksusowe rozrywki, zazwyczaj z dziedziny prestiżowych wydarzeń kulturalnych bądź sportowych. W ten sposób buduje się pozytywny wizerunek firmy, a także zaznacza się jej obecność lub promuje markę na określonych rynkach.

Jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się form turystyki biznesowej, jest turystyka kongresowa, z którą większość teoretyków wiąże także sympozja, konferencje i seminaria. Jest to turystyka o charakterze elitarnym, w której uczestnikami są najczęściej politycy, naukowcy, członkowie organizacji międzynarodowych, społecznych, kulturalnych, sportowych, gospodarczych i innych.

Kongresy są spotkaniami, które odbywają się co kilka lat i uczestniczy w nich od kilkuset do kilku tysięcy osób. Prestiżowy charakter kongresów i korzyści ekonomiczne, jakie się z nimi wiąże, sprawiają, że wiele miast na całym świecie rywalizuje ze sobą, aby móc zorganizować spotkania tej rangi. Mniejsze kongresy, które liczą od kilkudziesięciu do kilkuset uczestników nazywa się konferencjami, seminariami oraz sympozjami. Już w XIX w. niektóre miasta były częściej niż inne organizatorami spotkań polityków czy naukowców. Kongresy odbywały się przede wszystkim w dużych miastach, które zazwyczaj dysponowały dobrze rozwiniętą infrastrukturą turystyczną i ogólną, miały bardzo dobrą dostępność komunikacyjną itd. Zaczyna się to jednak zmieniać i coraz więcej kongresów odbywa się także w miejscowościach o funkcjach uzdrowiskowych, znanych miejscowościach wypoczynkowych; centra kongresowe powstają także w pobliżu wielkich portów lotniczych. Bardzo popularnymi miejscami lokalizacji centrów kongresowo-konferencyjnych są stolice państw i regionów, charakteryzujące się bogatym dziedzictwem kulturowym, dysponujące bogatą ofertą wyspecjalizowanych usług, bardzo dobrze skomunikowane z otoczeniem i z doskonale rozwiniętymi systemami wewnętrznej dostępności przestrzeni publicznej (Davidson et al. 2003).

Organizacja spotkań biznesowych wymaga bardzo wysokiej jakości usług i specjalnie wyposażonych, przystosowanych do tego celu obiektów. Podstawową infrastrukturę przemysłu spotkań tworzą: hotele kongresowe, centra konferencyjne, obiekty konferencyjno-szkoleniowe, miejscami spotkań są także ośrodki naukowe, często uczelnie wyższe oraz takie nietypowe miejsca, jak statki rejsowe lub wycieczkowe, muzea, teatry, parki tematyczne czy galerie sztuki (Kurek et al. 2008).

Dynamiczny rozwój centrów kongresowych datuje się od lat 60. i 70. XX w., zwłaszcza w Europie Zachodniej i Stanach Zjednoczonych. O dekadę później wielkie centra kongresowe zaczęły powstawać także w Azji (np. Hongkong, Singapur, Szanghaj), Afryce (RPA), a także w Europie Środkowo-Wschodniej (Czechy, Węgry) (Kurek et al. 2008).

Centra kongresowe i konferencyjne dysponują nowoczesnym wyposażeniem, sprzętem audiowizualnym, kabinami do tłumaczeń symultanicznych oraz

pomieszczeniami, które mogą służyć mniejszym spotkaniom lub innym celom (catering). Hierarchicznie niższym rodzajem obiektów umożliwiającym spotkania są obiekty konferencyjno-szkoleniowe. Obiekty te nie są już tak imponujące, jak centra kongresowe, niemniej posiadają odpowiednie wyposażenie, aby móc przyjąć określoną liczbę uczestników konferencji. Obiekty tego typu zazwyczaj znajdują się poza centrami miast, ale w bliskiej odległości od autostrad czy lotnisk, co ułatwia szybkie przemieszczanie się gości.

Interesującą, nową tendencją w organizacji spotkań, która najpierw pojawiła się w Wielkiej Brytanii, a obecnie przebija się na kontynencie europejskim, jest organizowanie tzw. *green meetings*. Są to spotkania, w których „użytkowanie” środowiska jest znacznie mniej intensywne niż w spotkaniach, które nie przywiązują do tego większej uwagi. Wśród niektórych stosowanych form realizacji tej idei można wymienić:

- *tap water solution* – zamiast wody do picia w plastikowych butelkach oferuje się wodę pitną z kranu (oczywiście zdatną do picia),
- *scrap paper solution* – wszystkie materiały, publikacje i dokumenty pochodzą z surowców wtórnych,
- *towel replenishment solution* – specjalny serwis wymiany ręczników i pościeli w pokojach hotelowych; w pokojach znajduje się informacja: „Jeśli chcesz, aby Twój ręcznik/pościel zostały wymienione na świeże, połóż je na podłodze”.

Od pewnego czasu na rynku spotkań zaczęły się pojawiać firmy specjalizujące się w organizacji *green meetings*⁴.

Wielkość i niektóre cechy strukturalne przemysłu spotkań

Różnorodny charakter przemysłu spotkań sprawia, że określenie rzeczywistych jego rozmiarów jest niemożliwe, a publikowane dane statystyczne zawierają informacje głównie o wydarzeniach organizowanych przez stowarzyszenia międzynarodowe. Obserwacje statystyczne prowadzone są także w niektórych krajach przez narodowe i miejskie instytucje badawcze, których wynikiem są publikowane raporty o stanie zjawiska. Przykładu w tym względzie dostarcza coroczne badanie ankietowe British Conference Market Trend Survey, realizowane na zlecenie Brytyjskiego Urzędu Turystycznego (Davidson et al. 2003), badania Instytutu Turystyki w Warszawie wykonywane na zlecenie Polskiej Organizacji Turystycznej lub badania Convention Bureau w Wiedniu, Krakowie, Trójmieście itd. Oszacowanie rzeczywistej skali zjawiska utrudniają jednak względy natury metodologicznej: przyjętych kryteriów kwalifikacji i definiowania wydarzeń, metod szacunku itp.

⁴ www.greenmeetings.info/Trash_Challenge_Case_Studies [14.02.2011].

Wśród licznych międzynarodowych podmiotów zajmujących się analizą rynku przemysłu spotkań należy wymienić przede wszystkim takie organizacje, jak Związek Międzynarodowych Stowarzyszeń – UIA (Union of International Association) z siedzibą w Brukseli, Międzynarodowe Stowarzyszenie Kongresów i Konferencji – ICCA (International Congress & Convention Association) z siedzibą w Amsterdamie, czy Meeting Professionals International (MPI) w Dallas.

UIA jest międzynarodową organizacją pozarządową o charakterze non profit, współpracującą między innymi z FAO (Organizacją Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa) i z Radą Europy. Działa również jako instytut badawczy Uniwersytetu Narodów Zjednoczonych (UN University), posiada także status konsultacyjny przy UNESCO (Alejziak 2003). UIA wydaje Kalendarz Kongresów Międzynarodowych (The International Congress Calendar), który zawiera informacje o planowanych na świecie kongresach i konferencjach organizowanych lub sponsorowanych przez organizacje międzynarodowe. Według UIA, spotkania międzynarodowe będące przedmiotem badań statystycznych, muszą spełniać następujące kryteria:

- minimalna liczba uczestników – 300 osób,
- minimalny udział obcokrajowców – 40%,
- minimalna liczba krajów reprezentowanych na spotkaniu – 5,
- minimalny czas trwania – 3 dni.

Zakres przedmiotowy badań obejmuje:

- liczbę spotkań według krajów i miast,
- liczbę uczestników spotkań,
- miesiąc, którym spotkanie się odbyło,
- średni czas trwania spotkania,
- liczbę spotkań w przeliczeniu na milion mieszkańców danego kraju,
- liczbę spotkań przypadającą na każdy mld PKB (w dolarach),
- liczbę spotkań a PKB na 1 mieszkańca,
- liczbę wystaw połączonych z konferencją, kongresem, konwencją (minimum 15 imprez)⁵.

Szerokie badania statystyczne rynku spotkań prowadzi także Międzynarodowe Stowarzyszenie Kongresów i Konferencji (The International Congress & Convention Association – ICCA). Zakres badań ICCA obejmuje tylko te spotkania międzynarodowe, które spełniają następujące kryteria:

- odbywają się regularnie,
- minimalna liczba uczestników wynosi 50 osób,
- uczestnicy reprezentują przynajmniej 3 kraje.

Zakres podmiotowy badań obejmuje rynek stowarzyszeń (Association Market) i zlecniodawców spotkań (Corporate Market), co powoduje zróżnico-

⁵ www.uia.be.

wanie przedmiotu badań. W przypadku rynku stowarzyszeń badania obejmują, m.in.:

- liczbę spotkań,
- miejsce spotkań (miasto, państwo, kontynent),
- ogólną liczbę uczestników,
- rodzaj obiektu, w którym odbyło się spotkanie (centrum kongresowe z baza hotelową, centrum kongresowe bez bazy noclegowej, hotel, uniwersytet, inny obiekt),
- średni czas trwania spotkania,
- tematyka spotkania,
- przeciętne wydatki w przeliczeniu na uczestnika i dzień pobytu,
- przeciętny koszt „wpisowego”,
- globalne wydatki na spotkania międzynarodowe itd.

Przedmiotem badań rynku zleceniodawców są, m.in.:

- siedziba zleceniodawcy,
- rodzaj spotkania (wewnętrzne, zewnętrzne, mieszane),
- typ spotkania (szkolenie, symposium, wystawa itd.),
- liczba uczestników spotkania,
- sektor gospodarki, do którego należy zleceniodawca,
- określenie miejsca, w którym ma się odbyć spotkanie (w kraju, poza krajem) itd.

W obu przypadkach badania rynku zleceniodawców i organizatorów realizowane są metodą ankietową⁶.

Kolejną organizacją międzynarodową, której zawdzięcza się wiedzę o rynku spotkań jest Meeting Professional International (MPI), zrzeszająca w połowie zleceniodawców i w połowie usługodawców. Główna siedziba firmy znajduje w Dallas (USA), a jej przedstawicielstwa są w Luksemburgu i Kanadzie. Zakres przedmiotowy badań obejmuje takie zagadnienia, jak liczba spotkań, preferencje geograficzne, czas realizacji zamówienia, program spotkań itd. Celem prowadzonych badań jest m.in. zebranie informacji i komentarzy na temat trendów w branży spotkań⁷.

Przemysł spotkań stanowi również przedmiot badań i publikacji statystycznych UNWTO. Zgodnie z normami przyjętymi przez tę organizację, pod uwagę brane są te spotkania i wydarzenia spełniające następujące warunki: uczestniczy w nich co najmniej 10 uczestników, trwają minimum pół dnia, a miejsce, w którym są organizowane, zostało zarezerwowane i opłacone w tym właśnie celu⁸.

W 2009 r., według ICCA, na świecie zanotowano blisko 8 300 spotkań, w których uczestniczyło ogółem ponad 5,2 miliona osób. Około 54% ogółu spo-

⁶ www.icca.webportalasp.com.

⁷ www.mpiweb.org/Portal/Research.

⁸ *Terminologia turystyczna...*

tkań i nieco ponad 50% ogółu ich uczestników skupiła Europa, która od wielu lat jest najważniejszym, regionalnym rynkiem przemysłu spotkań (zob. tab. 1).

Tabela 1. Liczba spotkań w latach 2005–2009

Rok	2000	2005	2009
Liczba spotkań ogółem na świecie	5 186	7 634	8 294
Europa	2 904	4 242	4 513

Źródło: ICCA Statistic Report, The International Association Meeting Market 2000–2009.

W omawianym okresie liczba międzynarodowych spotkań na świecie ogółem zwiększyła się prawie o 38%, w Europie dynamika wzrostu była nieco niższa (wzrost o około 35%).

Tabela 2. Liczba uczestników międzynarodowych spotkań wg regionów w latach 2000–2009

Region	2000	2005	2009
	liczba uczestników	liczba uczestników	liczba uczestników
Afryka	89 070	115 926	117 032
Ameryka Północna	860 513	844 965	918 650
Ameryka Łacińska	450 916	435 886	511 934
Australia	185 641	172 366	214 771
Azja/Środkowy Wschód	551 758	711 635	838 416
Europa	2 165 139	2 463 082	2 624 331
Ogółem	4 303 037	4 743 861	5 225 133

Źródło: ICCA Statistic Report...

W tym samym okresie liczba uczestników ogółem wzrosła tylko o około 17%. Największy przyrost uczestników spotkań międzynarodowych zanotował region azjatycki (34%), w Europie liczba ta wzrosła do około 190 tysięcy, tj. o 17,5%.

Raporty ICCA wykazują też, że spotkania międzynarodowe najczęściej odbywają się w Stanach Zjednoczonych, a następnie w Niemczech, Hiszpanii, Włoszech, Wielkiej Brytanii i Francji (tab. 3). Wymienione państwa skupiały łącznie około 30% ogólnej liczby miejsc.

Biorąc pod uwagę liczbę uczestników spotkań, w rankingu państw, które koncentrowały najwięcej osób, na pierwszym miejscu znajdowały się również Stany Zjednoczone, na drugim miejscu Niemcy, a następnie Włochy, Hiszpania i Francja, wyprzedzając Wielką Brytanię (tab. 3). Polska (103 spotkania) w 2009 r. znalazła się na 29. miejscu listy światowej i 19. w rankingu państw europejskich.

Tabela 3. Spotkania międzynarodowe i ich uczestnicy w niektórych krajach w latach 2000–2009

Kraj	2000		2005		2009	
	spotkania	uczestnicy	spotkania	uczestnicy	spotkania	uczestnicy
Stany Zjednoczone	538	626 410	648	538 502	595	655 144
Niemcy	325	220 405	415	236 212	458	395 324
Hiszpania	212	155 541	352	170 054	360	226 994
Włochy	243	324 727	324	258 808	350	362 915
Wielka Brytania	321	223 140	389	204 851	345	209 068
Francja	297	312 548	360	296 385	341	211 093
Brazylia	124	167 451	186	137 872	293	166 422
Japonia	176	132 299	226	118 076	245	115 022

Źródło : ICCA Statistic Report...

Dla porównania, ranking państw o największym znaczeniu na rynku spotkań w 2009 r. opracowany przez UIA, przedstawiał się następująco:

- 1) USA: 1085,
- 2) Singapur: 689,
- 3) Francja: 632,
- 4) Niemcy: 555,
- 5) Belgia: 470,
- 6) Holandia: 458,
- 7) Austria: 421,
- 8) Włochy: 391,
- 9) Hiszpania: 365.

Z raportów ICCA wynika też, że w 2009 r. średnio na jedno spotkanie międzynarodowe, przypadało 609 osób (w Europie 581). Natomiast największą średnią liczbą uczestników charakteryzowały się spotkania organizowane w Ameryce Północnej (1005 osób), a następnie w Afryce (694) i Ameryce Łacińskiej (594 osoby). W ostatnich latach obserwowana jest także tendencja organizowania spotkań małych (od 50 do 149 uczestników). Na początku obecnego stulecia ich udział w rynku spotkań międzynarodowych wynosił około 13,5%, w 2009 r. sięgał już 27%. Spada natomiast udział spotkań dużych (powyżej 500 uczestników), a także liczących od 250 do 500 uczestników, na które w 2009 r. przypadało około 24% światowego rynku spotkań.

Jak wspomniano, rynek spotkań międzynarodowych (kongresów) tworzą przede wszystkim wielkie miasta, stolicy państw i regionów. Znaczenie poszczególnych lokalizacji w recepcji spotkań wyraża lista rankingowa (tab. 4), uwzględniająca liczbę odbytych spotkań, zdefiniowanych w oparciu o kryteria ICCA i UIA (Union of International Association).

Według ICCA, w 2009 r. najważniejsze destynacje rynku spotkań to Wiedeń, Barcelona, Paryż i Berlin. W pierwszej dziesiątce miast najczęściej organizujących spotkania międzynarodowe znalazły się jeszcze cztery inne miasta europejskie (Kopenhaga, Sztokholm, Amsterdam i Lizbona) i tylko dwa azjatyckie (Singapur i Pekin). Zgoła inaczej wygląda lista rankingowa miast kongresowych ułożona w oparciu o kryteria (znacznie ostrzejsze od stosowanych przez ICCA) Związku Międzynarodowych Stowarzyszeń – UIA (tab. 4).

Tabela 4. Ranking miast kongresowych według ICCA i UIA (2009)

ICCA			UIA		
lp.	miasto	liczba spotkań	lp.	miasto	liczba spotkań
1	Wiedeń	160	1	Singapur	689
2	Barcelona	135	2	Bruksela	395
3	Paryż	131	3	Paryż	316
4	Berlin	129	4	Wiedeń	311
5	Singapur	119	5	Genewa	183
6	Kopenhaga	103	6	Berlin	171
7	Sztokholm	102	7	Praga	170
8	Amsterdam	98	8	Sztokholm	159
9	Lizbona	98	9	Seul	151
10	Pekin	96	10	Barcelona	148

Źródło: The Association Meeting Market 2000–2009.

Lista miast kongresowych opracowana przez ICCA obejmowała w 2009 r. blisko 400 destynacji; na 49. miejscu znalazła się Warszawa, na 53. Kraków. Według cytowanego Raportu ICCA, bazę recepcyjną przemysłu spotkań tworzą:

- hotele z zapleczem konferencyjnym: 1953 obiekty (ok. 44% ogólnej liczby spotkań),
- centra konferencyjne i targowe: 1181 obiektów (26,5%),
- uczelnie wyższe: 906 obiektów (ok. 20%),
- inne: 406 obiektów (ok. 9%).

Analiza przedmiotu spotkań międzynarodowych pozwala stwierdzić, że w blisko 18% dotyczyły one problematyki medycznej, na drugim miejscu znalazły się wyróżnione przez ICCA technologie (14%), a następnie: nauka (13%), edukacja (5,2%), nauki społeczne i sprawy socjalne (5%), prawo (4,4%), ekonomia (4,3%) i zarządzanie (3,9%).

Charakteryzując światowy rynek spotkań warto odnotować fakt, że prawie 16% ich ogólnej liczby zostało zorganizowanych we wrześniu, 14% w czerwcu, 13,7% w październiku i około 11% w maju. Nasilenie spotkań obserwowane w okresie od maja do października oznacza, że nie występuje zjawisko nakładania się sezonu urlopowego (letniego i zimowego) i podróży biznesowych, co

należy uznać za ważny czynnik wpływający na racjonalniejsze wykorzystanie zdolności recepcyjnych miast – organizatorów spotkań. Warto także zwrócić uwagę, że w ostatniej dekadzie obserwuje się tendencję do skracania czasu organizowanych spotkań. Przykładowo, w 2000 r. przeciętny czas trwania imprez wynosił 4,3 dnia, natomiast w 2009 r. było to już tylko 3,8 dnia. Na zakończenie tych rozważań dodać należy, że według danych ICCA, ogólny dochód w sektorze przemysłu spotkań zamknął się w 2009 r. kwotą 13,5 miliarda dolarów.

Wiedeński rynek kongresów

Stolica Austrii Wiedeń zajmuje wśród miast europejskich wyjątkową pozycję. Należy on do sześciu najbogatszych miast Europy i dziesięciu najszybciej rozwijających się gospodarczo obszarów wielkomiejskich kontynentu. Produkt GDP na głowę plasuje Wiedeń na czwartym miejscu po Londynie, Luksemburgu i Brukseli, i jest taki sam, jak w Paryżu czy Sztokholmie⁹.

Wiedeń jest też największym, statutarnym miastem Austrii i odrębnym krajem związkowym. Według danych ze stycznia 2010 r., liczba ludności Wiednia wynosiła 1 698 957 osób (1. miejsce w Austrii), natomiast powierzchnia – 414,89 km² (również 1. miejsce). Wiedeń oficjalnie podzielony jest na 23 dzielnice. Obszar metropolitalny Wiednia liczy ok. 2,3 mln mieszkańców (2007). Wiedeń jest ośrodkiem administracyjnym, przemysłowym, handlowo-usługowym, akademickim, turystycznym i kulturalnym, o znaczeniu międzynarodowym. Jest siedzibą austriackich urzędów centralnych, przedsiębiorstw narodowych (ok. 300), stowarzyszeń, organizacji międzynarodowych i uczelni wyższych, w których naukę pobiera ponad 120 tys. studentów¹⁰.

Uniwersytet Wiedeński (Universität Wien) założony w 1365 r., jest najstarszą uczelnią w niemieckim obszarze językowym (obecnie uczy się tu ponad 60 tys. studentów), a Uniwersytet Techniczny (Technische Universität Wien) – największą uczelnią techniczną w Austrii, kształcącą obecnie ponad 20 tys. osób. W ośmiuset instytutach naukowych Wiednia pracuje ok. 50% wszystkich austriackich naukowców. Wiedeń jest również siedzibą Austriackiej Akademii Nauk¹¹.

Od 1979 r. Wiedeń jest trzecią siedzibą ONZ (po Nowym Jorku i Genewie) oraz siedzibą wielu jej agend, m.in. Międzynarodowej Organizacji Energii Atomowej (IAEO), Organizacji NZ ds. Rozwoju Przemysłowego (UNIDO), Biura Wysokiego Komisarza NZ ds. Uchodźców (UNHCR), Biura Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości (UNODC) oraz 25 innych międzynarodowych organizacji i instytucji, a w tym: Organizacji Krajów Eks-

⁹ www.wien.international.at.

¹⁰ www.wien.wirtschaft.at.

¹¹ www.wien.international.at.

portujących Ropę Naftową (OPEC), OBWE (Organization for Security and Co-operation in Europe), Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI), Europejskiego Instytutu Polityki Kosmicznej (ESPI) itd. Organizacje i instytucje ONZ mają swoje siedziby w specjalnie wybudowanym kompleksie Vienna International Centre (VIC), bardziej znanym jako UNO-CITY. Budowa VIC pochłonięła wprawdzie olbrzymie sumy, ale dzisiaj dochody roczne kompleksu przynoszą ok. 360 mln euro wpływów do budżetu Wiednia, a pracę znajduje tu ponad 5 tys. osób, w tym jedną trzecią zatrudnionych stanowią Austriacy. Warto dodać, że inwestycja ta przyczynia się do zdynamizowania gospodarki miasta i całej Austrii i podniesienia ich międzynarodowej konkurencyjności. Zlokalizowanie na terenie Wiednia sporej liczby ważnych międzynarodowych organizacji i instytucji wpłynęło również na wzrost roli miasta jako światowego centrum dyplomacji¹².

Wiedeń jest najważniejszym w skali kraju i ważnym, europejskim węzłem komunikacji drogowej (autostrady A1, A2, A5) i kolejowej (ruch międzynarodowy obsługuje dworzec Zachodni [Westbahnhof] i Południowy [Südbahnhof]). Międzynarodowy port lotniczy (Schwechat), posiada połączenia z 60 krajami oraz z lotniskami krajowymi (w Grazu, Innsbrucku, Linzu, Salzburgu i Bregencji), w 2010 r. obsłużono tu ok. 20 mln pasażerów¹³. Wiedeń jest również portem rzeczynym na Dunaju ze słynną linią promową (DDSH – Donau Dampfschiffahrt GmbH), łączącą Wiedeń z Pasawą, Budapesztem i Bratysławą¹⁴. Miasto ma świetnie zorganizowaną komunikację wewnętrzną, której system tworzy 5 linii metra, 36 linii tramwajowych i 70 linii autobusowych¹⁵.

Współczesny Wiedeń jest również centrum kultury i sztuki europejskiej. Znajdują się tu liczne muzea (Kunsthistorisches Museum, Naturhistorisches Museum, Muzeum Historyczne miasta Wiednia, Muzeum Sztuki Użytkowej i in.), galerie sztuki oraz słynne sceny operowe (Wiener Staatsoper), koncertowe (Musikverein i Konzerthaus) i teatralne (Burghtheater) (J. Warszńska et al. 1994).

Współczesny Wiedeń jest wreszcie ważnym miejscem docelowym międzynarodowych podróży turystycznych i najważniejszą miejscowością turystyczną Austrii. Jak wynika z cytowanych raportów ICCA a także danych UIA (tab. 4), Wiedeń należy do miast odgrywających istotną rolę na światowym rynku kongresów i konferencji. Swoją popularność w tym względzie stolica Austrii zawdzięcza pełnionym funkcjom ośrodka metropolitalnego, zlokalizowaniu na jej obszarze wielu siedzib ważnych instytucji międzynarodowych, dużej atrakcyjności turystycznej, bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej, rozwiniętej infrastrukturze noclegowej i – tradycjom (kongres wiedeński).

¹² www.wien.info.at.

¹³ Za: Vienna International Airport.

¹⁴ M. Szymańska, *Wiedeń od środka. Przewodnik*, Warszawa 2002.

¹⁵ www.wientourismverband.at.

Dla potrzeb recepcji turystyki kongresowej i konferencyjnej Wiedeń posiada:

- 3 centra kongresowe,
- 88 hoteli kongresowych,
- 39 obiektów historycznych,
- 17 innych nowoczesnych obiektów¹⁶.

Tabela 5. Baza hotelowa Wiednia według kategorii (2008)

Wyszczególnienie	obiekty		pokoje		miejsca noclegowe ²	
	ogółem	% ogółu	ogółem	% ogółu	ogółem	% ogółu
Hotele i pensjonaty ¹	386	100	25 609	100	49005	100
W tym:						
*****	14	3,6	3 229	12,6	5 976	12,2
****	157	40,6	13 137	51,3	25 702	51,1
***	140	36,2	6 640	25,9	12 865	26,2
**	49	12,7	1 971	7,7	3 770	7,7
*	26	6,7	632	2,4	1 192	2,4

1 – w tym hotele sezonowe, 2 – bez dostawek

Źródło: Magistratsabteilung (MA5), Referat Statistic und Analyse.

Cechą struktury bazy hotelowej Wiednia jest wysoki udział tzw. obiektów wysoko gwiazdkowych; ponad 44% ogólnej liczby hoteli w standardzie 4–5 gwiazdek skupiało prawie 64% pokoi i niemal tyle samo łóżek, co wyraźnie koresponduje z jego funkcją miasta metropolitarne i kongresowego (tab. 5). Potwierdza to również struktura udzielonych noclegów w wiedeńskich hotelach. W 2008 r. w obiektach 4–5-gwiazdkowych udzielono prawie 61% ich ogółu, w tym ponad 80% gościom zagranicznym. Warto zwrócić także uwagę na fakt, że prawie dwie trzecie wszystkich noclegów udzielono w 9 centralnych dzielnicach (Bezirkach) Wiednia¹⁷.

Badania statystyczne przemysłu spotkań (kongresów i konferencji) prowadzi Vienna Convention Bureau, które przygotowuje szczegółowe analizy z tego zakresu. Wyniki tych badań publikowane są w Vienna Meetings Industry. Congresses and Corporate Report. Według tego źródła, w 2010 r. w Wiedniu odbyło się ogółem prawie 935 kongresów (62% międzynarodowych) zorganizowanych przez stowarzyszenia i prawie 2000 spotkań korporacyjnych (*corporate events*), w tym 38% stanowiły spotkania międzynarodowe (tab. 6).

¹⁶ Wien Tourismus – Kongressbüro.

¹⁷ Magistratsabteilung (MA5).

Tabela 6. Przemysł spotkań w Wiedniu (2010)

Wyszczególnienie	liczba spotkań	liczba uczestników	liczba udzielonych noclegów
Kongresy ogółem	935	305 608	1 053 850
Krajowe	356	95 731	136 757
Międzynarodowe	579	209 877	917 094
Spotkania korporacyjne ogółem	1999	126 668	282 441
Krajowe	1237	72 470	129 104
Międzynarodowe	762	54 198	153 337
razem	2 934	432 276	1 336 291

Źródło: Vienna Convention Bureau, Vienna Meetings Industry Report 2010.

Kongresy międzynarodowe stanowiły około 20% ogólnej liczby spotkań, 49% ogółu ich uczestników i prawie 69% ogólnej liczby udzielonych noclegów. Prawie 170 kongresów międzynarodowych odbyło się w wiedeńskich uczelniach wyższych. Łącznie ze spotkaniami zorganizowanymi w „innych obiektach”, stanowiło to około 61% ich ogólnej liczby (tab. 7).

Tabela 7. Kongresy międzynarodowe w Wiedniu według miejsca obrad (2010)

Wyszczególnienie	Liczba spotkań
Austria Center Vienna	17
Hofburg Vienna	22
Messe Viena Exhibition & Congress Center	13
Convention Center	52
uczelnie (uniwersytety)	169
hotele	129
pałace	46
inne	183

Źródło: Vienna Convention Bureau, Vienna Meetings...

Tabela 8. Kongresy według wielkości liczby uczestników (2010)

Wyszczególnienie	Liczba spotkań	% ogółu
10–100	237	40,92
101–500	285	49,22
501–1000	28	4,84
1001–2000	15	2,59
ponad 2000	14	2,42

Źródło: Vienna Convention Bureau, Vienna Meetings...

W strukturze kongresów międzynarodowych dominowały spotkania średniej wielkości, na które przypadało nieco ponad 90% ich ogólnej liczby. Kongresy gromadzące 1000–2000 osób stanowiły 2,6%, a jeszcze większe – 2,4% ich ogółu.

Tabela 9. Kongresy według problematyki obrad (2010)

Problematyka obrad	Liczba spotkań	% ogółu
medycyna (<i>Human medicine</i>)	100	17,27
gospodarka i polityka (<i>Economy and politics</i>)	92	15,89
humanistyka (<i>Human disciplines</i>)	85	14,68
nauki przyrodnicze (<i>Natural sciences</i>)	54	9,33
technologia (<i>Technology</i>)	44	7,60
informacja (<i>Information technology and communication</i>)	42	7,25
weterynaria (<i>Veterenary medicine</i>)	5	0,86
inne	157	27,12

Źródło: Vienna Convention Bureau, Vienna Meetings...

Od wielu lat w skali globalnej nauki medyczne stanowią najczęstszy przedmiot spotkań międzynarodowych (17,8% ogółu). Potwierdza ten fakt przykład Wiednia, w którym nauki medyczne były powodem organizacji ponad 17% spotkań. Największym wydarzeniem w 2010 r. w tym zakresie był XVIII Światowy Kongres AIDS, w którym wzięło udział ponad 19 tys. naukowców i polityków ze 193 krajów. Uczestnikom tego wielkiego wydarzenia (*mega-events*) udzielono 140,5 tys. noclegów. Do ważniejszych wydarzeń w 2010 r. można także zaliczyć, m.in. XXII Europejski Kongres Radiologiczny (w Austria Center Vienna – ACV), VI Kongres Rehabilitacji Neurologicznej (w Hofburgu), XX Kongres Mikrobiologii Klinicznej i Chorób Zakaźnych (ACV), Kongres Medycyny Nuklearnej (ACV) i Eurospine – prestiżową imprezę odbywającą się w różnych miastach europejskich, która skupia specjalistów związanych z prewencją i leczeniem chorób kręgosłupa (w Messe Wien & Congress Center). W 2009 r. Eurospin zorganizowała Warszawa. Wymienione spotkania trwały zazwyczaj 3–5 dni i gromadziły nawet kilka tysięcy uczestników.

Podsumowanie

W 2010 r. w Wiedniu w 935 kongresach krajowych i międzynarodowych wzięło udział ogółem ponad 305 tys. uczestników, którym udzielono prawie 1 129 tys. noclegów. Wpływy do GDP w wysokości 652,09 mln euro wygenerowały podatek na poziomie ponad 182 mln dolarów, z czego budżet miasta został zasilony prawie 22 mln euro. W obsłudze gości kongresowych znalazło zatrudnienie ponad 12,2 tys. osób.

Rok 2010 okazał się rekordowym pod względem efektów ekonomicznych kongresów międzynarodowych, pomimo faktu, że ogólna liczba uczestników spotkań była niższa niż w latach poprzednich. Największe efekty ekonomiczne zanotował zwłaszcza sektor międzynarodowych spotkań naukowych, których uczestnicy wykorzystali blisko 94% ogółu udzielonych noclegów.

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczestników kongresów wynika, że dodatkowym rezultatem związanym z ich pobytem w Wiedniu była deklaracja (11% ogółu) prywatnego przyjazdu do tego miasta z osobami towarzyszącymi na okres około 5 dni w celach turystycznych. Według szacunków, te prywatne pobyty miałyby wygenerować około 540 tys. noclegów. Prawie 94% uczestników podkreślało wysoką atrakcyjność Wiednia jako destynacji turystyki kongresowej.

Około 90% uczestników kongresów naukowych deklarowało również chęć wymiany poglądów i kontynuowania współpracy w przedmiocie obrad na platformie e-learningowej (*networking platform*). Ponad 90% uczestników kongresów uważało, że o sukcesie spotkań decyduje trafny wybór destynacji, dostęp do Internetu w hotelu i miejscu obrad, możliwość kontynuowania współpracy w formie wirtualnej, sympatyczne hotele (co najmniej 3–4-gwiazdkowe) i rozsądne ceny usług.

Wiedeń jest również ważną destynacją spotkań korporacyjnych. Z cytowanych danych (tab. 6) wynika, że na jego terenie doszło do prawie 2 tys. takich wydarzeń, z których 38% miało charakter międzynarodowy.

Z tytułu recepcji spotkań korporacyjnych, GDP Austrii wzbogacił się o ponad 115 mln euro, z czego aż trzy czwarte stanowił dochód ze spotkań międzynarodowych. Średni wydatek na 1 uczestnika krajowych spotkań korporacyjnych wyniósł 223 euro, natomiast międzynarodowych – 567 euro. Dochód netto z obsługi tego sektora spotkań wyniósł prawie 35 mln euro, z czego do budżetu federalnego trafiło około 20,5 mln euro, 6 mln euro do kasy obszaru metropolitalnego (w tym do zarządu miasta 3,8 mln euro) i 4,8 mln euro do lokalnych przedsiębiorstw. Recepcja spotkań korporacyjnych indukowała również blisko 2600 stałych miejsc pracy.

Bibliografia

- Alejsiak W., Marciniec T., *Międzynarodowe organizacje turystyczne*, Albis, Kraków 2003.
- WTO, *Compendium of Tourist Statistic*, Madrid 2002.
- Davidson R., Beluah C., *Turystyka biznesowa*, POT, Warszawa 2004.
- Gaworecki W., *Turystyka*, PWE, Warszawa 2003.
- GUS, *Metodologia Unii Europejskiej w dziedzinie statystyki turystycznej*, Warszawa 1998.
- IT, *Metodologia badań i badania pilotażowe turystyki biznesowej*, Warszawa 2003.
- Turystyka*, red. W. Kurek, PWN, Warszawa 2008.
- Warszyńska J., *Geografia turystyczna świata*, cz. 1: *Europa*, PWN, Warszawa 2002.